

Bewust van het onbewuste: psychologische valkuilen voor ondernemers

**Handvatten voor de MKB-accountant in de rol van
sparringpartner/adviseur**

8 februari 2018

**Dr. Arno Nuijten
Kristinka Wilmink MSc
Dr. Nick Benschop
Dr. Antoinette Rijsenbilt**

Waarom onderzoek naar psychologische valkuilen in de MKB-praktijk?

Veel MKB-ondernemers staan voor belangrijke beslissingen in onzekere tijden

Daarbij behoefte aan ondersteuning door accountants als adviseur/sparringpartner (NLevator)

Meedenker, bedrijfsmentor, coach, strenge vriend

Oog voor de mens achter de ondernemer

Natuurlijk verlengde van samenstel- en controlepraktijk

Psychologische valkuilen – 'biases' in onze risicobeslissingen

Stel u bent als burgemeester verantwoordelijk voor de gezondheid in uw stad en er is een epidemie uitgebroken die naar verwachting 600 inwoners zal doden.

Optie A: 200 burgers gered

Optie B: 1/3 kans dat 600 burgers gered worden en 2/3 kans dat niemand gered wordt.

Psychologische valkuilen – 'biases' in onze risicobeslissingen

Stel u bent als burgemeester verantwoordelijk voor de gezondheid in uw stad en er is een epidemie uitgebroken die naar verwachting 600 inwoners zal doden.

Optie A: 200 burgers gered **72 %**

Optie B: 1/3 kans dat 600 burgers gered worden en 2/3 kans dat niemand gered wordt. **28 %**

Psychologische valkuilen – 'biases' in onze risicobeslissingen

Stel u bent als burgemeester verantwoordelijk voor de gezondheid in uw stad en er is een epidemie uitgebroken die naar verwachting 600 inwoners zal doden.

Optie A: 400 burgers gedood

Optie B: 1/3 kans dat niemand gedood en 2/3 kans dat 600 burgers gedood.

Psychologische valkuilen – 'biases' in onze risicobeslissingen

Stel u bent als burgemeester verantwoordelijk voor de gezondheid in uw stad en er is een epidemie uitgebroken die naar verwachting 600 inwoners zal doden.

Optie A: 400 burgers gedood **22 %**

Optie B: 1/3 kans dat niemand gedood en 2/3 kans dat 600 burgers gedood. **78 %**

Psychologische valkuilen – 'biases' in onze risicobeslissingen

Systematische afwijkingen in onze risicobeslissingen

Afwijkend van 'rekenkundig' rationele keuzes

Die veelal ONBEWUST plaatsvinden

En die grote consequenties kunnen hebben....

Ook in de MKB-praktijk.....?

En wat betekent dat voor de MKB-accountant....?

Psychologische valkuilen in de MKB-praktijk

Literatuurstudie

Welke psychologische valkuilen zijn relevant voor de MKB-accountant en in welke situatie?

Literatuurstudie: Bij welke belangrijke beslissingen voor de MKB-ondernemer is de accountant in beeld als adviseur/sparringpartner

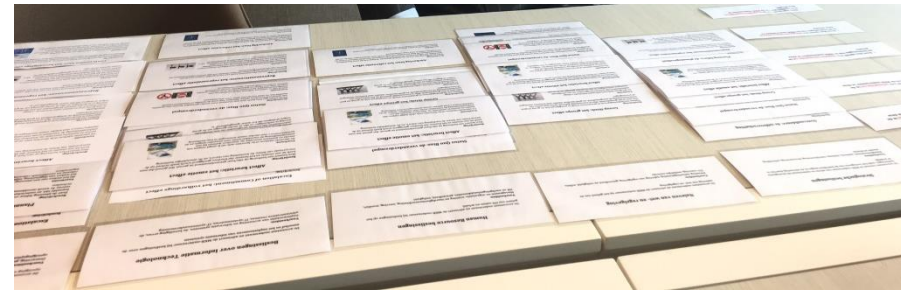
Strategische beslissingen
Wet- en Regelgeving
HR-beslissingen
IT-beslissingen
Bedrijfsopvolging

Veldstudie met 14 MKB-accountants

Intensieve sessies

Per situatie (strategische beslissingen etc)
aangeven of specifieke valkuilen
een belangrijke/minder belangrijke rol spelen

Toelichting/anekdote

Werkzaam als adviseur/sparringpartner in de MKB-praktijk

Crowe Horwath®

Foederer

Strategische beslissingen

**Overconfidence:
Zelfoverschatting**

**Confirmation bias:
Bevestigingseffect**

Wet- en regelgeving

**Group Think:
Groepseffect**

**Illusion of control:
Illusie van controle
Dobbelsteeneffect**

HR-beslissingen

**Affect Heuristic:
Gevoelseteffect**

**Availability Heuristic:
Beschikbaarheidseffect**

IT-beslissingen

**Planning fallacy:
Planningsvalkuil**

**Escalation of commitment:
Volhardingseffect**

Bedrijfsopvolging beslissingen

**Regret theory:
Spijteffect**

**Status Quo bias:
De Veranderdrempel**

Overall beeld

Alle 12 psychologische valkuilen uit internationaal MKB-onderzoek herkend in MKB-praktijk

Per situatie grote verschillen welke valkuilen belangrijk danwel minder belangrijk zijn volgens accountants

Dit geeft houvast waarop je als accountant de aandacht kunt richten

Herkennen is één, maar hoe te handelen?

Hoe te handelen als MKB-accountant?

1. Scan aanwezigheid van psychologische valkuilen die uw klant schade kunnen berokkenen
2. Geef de relatie met uw klant een centrale plaats in uw 'debiasing' aanpak – welke ruimte heb ik?
3. Overleg met collega's !! – voorkom uw eigen blinde vlek
4. Neem actie die past bij de relatie
5. Evalueer acties en effecten op de adviesrelatie

Hoe te handelen als MKB-accountant?

Meedenker die tijdig en volledig wijst op gevaren: waarschuwen

Als een van de genoemde situaties zich aandient dan vroegtijdig en volledig waarschuwen voor de bijbehorende psychologische valkuilen

Zakelijke ondersteuner die informatie verschaft: informereren

Informeer ondernemer over symptomen bij dit type beslissing en bespreek op welke checks & balances de accountant gaat monitoren/rapporteren

Hoe te handelen als MKB-accountant?

Streng vriend die kritische vragen stelt en scherp houdt: Interveniëren

Pas specifieke interventiemethoden toe passend bij valkuil, zoals: meerdere referentiekaders, alternatieve en tegengestelde perspectieven, beschouw veronderstellingen, cognitieve mapping, scenario planning, afstand nemen etc.

Bedrijfsmentor die de ondernemer coacht vanuit brede ervaring: coachen

Combinatie van waarschuwen, informeren, interveniëren en trainen, evalueer leermomenten

Hoe te handelen als MKB-accountant?

Relatie centraal:

De accountant die wordt gezien als strategisch partner die de ondernemer en belanghebbenden 'helpt' om ook op lange termijn succesvol te zijn

Versus

De accountant die wordt gezien als een tegenstander/betweter die met geheven vinger de ondernemer wijst op de fouten: interventies kunnen dan averechts uitpakken!!

Hoe te handelen als MKB-accountant?

Bewust van het onbewuste Psychologische valkuilen voor ondernemers

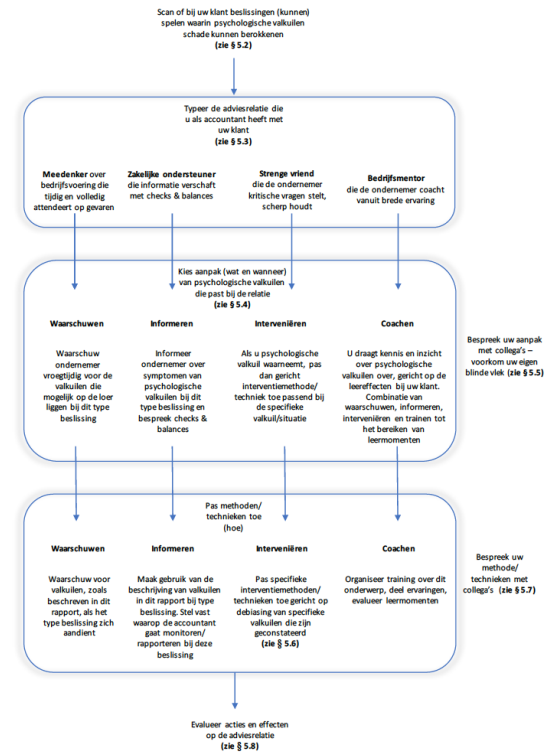
Handvatten voor de MKB-accountant in de rol van sparringpartner/adviseur

dr. Arno Nuijten
Kristinka Wilmink MSc
dr. Nick Benschop
dr. Antoinette Rijsenbilt

versie 1.1
25 januari 2018

8 Overzichtsplaatje hoe te handelen

Hoe te handelen: een breder perspectief?

**Psychologische valkuilen:
Slecht, moeten worden tegengegaan
Maar echt volledig te verhelpen?**

**Nudging & Gamification
Duwtje in de rug**

Psychologie gebruiken voor betere beslissingen

